

К. В. Мирончук, Т. В. Гуцул, І. С. Смага

Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна

ІСТОРИЧНІ ТА СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ Й КЛАСИФІКАЦІЇ ДЕКОРАТИВНИХ ГОРОДІВ

Розглянуто поняття декоративного городу як елемента озеленення території та частини урбаністичного ландшафту. З'ясовано основні історичні етапи еволюції декоративних городів та перспективи сучасного їх проєктування. Встановлено трансформацію зміни сприйняття декоративних городів суспільством – від елемента статусу власника до елемента озеленення території. Описано структуру гармонійних композицій, розташування та цільове призначення декоративних городів у різні історичні періоди. Широке різноманіття варіантів декоративних городів дає змогу активно використовувати їх у міському озелененні, громадських просторах та домашньому господарстві. Розроблення таких об'єктів передбачає поєднання природних екологічно чистих матеріалів, сучасних підходів, методів і технологій. Запропоновано класифікацію декоративних городів за критеріями виду, форми, розміщення грядок, матеріалів для розроблення, яка дає змогу обирати варіанти різних за метою та призначенням особливостей використання декоративних городів. Відзначено, що вміння поєднання утилітарного та декоративного напрямів використання декоративних городів дає змогу створювати ландшафтні ділянки, які, окрім привабливого вигляду, здатні забезпечувати потреби людини у свіжій овочевій продукції й охорону довкілля. Показано можливість розширення функціонального призначення декоративних городів з погляду їх екологічності, терапевтичності, інтерактивності та інших особливостей. Обґрунтовано основні переваги створення декоративних городів: підвищення ефективності використання міського простору, можливість розміщення на ділянці із неродючим ґрунтом, полегшення догляду за рослинами в умовах штучних конструкцій, можливість автоматизації процесів регулювання температури й зволоженості субстрату, освітленості та підживлення рослин. Показано, що раціональне розташування й планування елементів декоративного городу полегшує його обслуговування за несприятливих погодних умов та захист рослин від заморозків.

Ключові слова: види та стиль декоративних городів; декоративні грядки; ландшафтна архітектура; озеленення території; функції декоративних городів; городні культури.

Вступ / Introduction

Етимологія слова "город" сягає глибокої давнини і пов'язана із праслов'янською мовою (від прасл. *gordъ* – "огорожене місце", "огорожа") та означає ділянку землі при садибі здебільшого для вирощування городини (овочів). Це одне із найдавніших слів, яке не зазнало змін до нинішнього часу [23].

Етимологія слова "декоративний" походить від французького *decorare* – "прикрашати", "прославляти". Історія виникнення домашнього декору бере свій початок від первісних часів, коли люди почали робити малюнки на стінах печер. Декоративність – естетичний показник, що характеризує певні властивості рослин. До декоративних властивостей рослин належать такі ознаки: розміри рослин; форма та розміри крони; форма, будова, колір і тривалість життя листків (хвої); форма, будова, колір і тривалість цвітіння квіток та суцвіть; форма стовбура й текстура кори.

Декоративне городництво зародилося у Середньо-

віччі у монастирях Франції. Спочатку такі сади мали винятково утилітарний характер, у яких на регулярних грядках вирощували овочі, плодіві дерева і лікарські трави. Надалі садівництво та городництво стають важливими складовими частинами благополуччя селян.

У сучасному ландшафтному дизайні щорічно впроваджуються нові елементи озеленення території, зокрема – декоративні городи. Вони, зазвичай, виконують не тільки естетичну функцію, але й дають змогу отримувати овочеву продукцію. На територіях освітніх закладів, науково-дослідних і культурно-мистецьких установ вони стають просвітницькими елементами ландшафтів, оскільки можуть перетворюватися у майданчики з організації майстер-класів кваліфікованими агрономами і ботаніками. Декоративні городи є найбільш естетичною формою популяризації городництва. Останніми роками вони дедалі частіше трапляються під час розроблення громадських просторів нового формату у європейських містах, надаючи нового вигляду дезурбанізації [6, 8, 18, 30, 35]. Декоративні городи та їх популяризація в урба-

Інформація про авторів:

Мирончук Катерина Василівна, канд. с.-г. наук, доцент, кафедра геоматики, землеустрою та агроменеджменту.

Email: k.myronchuk@chnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0001-5462-6226>

Гуцул Тарас Володимирович, канд. техн. наук, доцент, кафедра геоматики, землеустрою та агроменеджменту.

Email: t.gutsul@chnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-7192-3289>

Смага Іван Степанович, д-р біол. наук, професор, кафедра геоматики, землеустрою та агроменеджменту.

Email: i.sмага@chnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0003-0805-2000>

Цитування за ДСТУ: Мирончук К. В., Гуцул Т. В., Смага І. С. Історичні та сучасні особливості розвитку й класифікації декоративних городів. Науковий вісник НЛТУ України. 2025, т. 35, № 5. С. 23–31.

Citation APA: Myronchuk, K. V., Hutsul, T. V., & Smaga, I. S. (2025). Historical aspects of development and modern approaches to the design of ornamental vegetable gardens. *Scientific Bulletin of UNFU*, 35(5), 23–31. <https://doi.org/10.36930/40350503>

нізованих містах втілюють інноваційну ідею, орієнтовану на поліпшення якості життя, покращення відносин між людиною, довкіллям і природою, забезпечуючи сталий розвиток населених пунктів [9, 10, 21, 33].

Як важливий сучасний елемент ландшафтного устрою, вони зберігають відчуття єдності людини із природою і прищеплюють суспільству шанування краси і розуміння справжньої користі.

Земля – невід’ємний ресурс, потрібний для життя людства. З огляду на її обмеженість, збільшення чисельності населення, розвиток виробництва та посилення урбанізаційних процесів зумовлюють стрімке підвищення попиту на землю. Зростає важливість вільних територій для відпочинку, рекреації та господарської діяльності у місцях приватної забудови, багатоповіркових мікрорайонах та кварталах населених пунктів. Розвиток міської урбаністики та її узгодження із природним ландшафтом є важливим фактором раціонального використання міських земель, що забезпечує життєвий комфорт, та сталого розвитку суспільства [1, 7, 35].

Набуває популярності розроблення невеликих декоративних городів біля приватних осель, що розташовані серед міської забудови. Вони відомі також як городи потаже, міське присадибне господарство, істівне озеленення території, істівний урбанізм та ін. [30, 39, 40, 45]. Обмеженість землі спонукає використовувати "землі запасу" на територіях щільної забудови для вирощування овочевих і лікарських культур, тобто для створення декоративних городів. Щоразу частіше їх розміщують поблизу приватних осель, на вільних ділянках населених пунктів, терасованих дахах високих будинків, балконах та ін. Унаслідок поєднання у собі елементів городництва, садівництва та урбаністичної архітектури, декоративні ландшафти перетворюються на продуктивні: істівний ландшафт, громадський сад, присадибний сад, город на даху, сад на даху, міське сільське господарство, декоративні городи тощо [7, 30, 41].

Отже, останнім часом проявляється тенденція до зростання чисельності та розміщення декоративних городів у населених пунктах, а тому важливо запропонувати сучасні ресурсоощадні технології їх розроблення, класифікацію та методи оцінювання впливу на ландшафт. У цьому дослідженні будемо обґрунтовувати історичні аспекти виникнення декоративних городів як окремого об’єкта ландшафтного дизайну, їх значення як елементів ландшафтного устрою населених пунктів та сучасні проблеми класифікації.

Об’єкт дослідження – історичний розвиток, класифікація та специфіка створення декоративних городів в урбанізованих ландшафтах.

Предмет дослідження – методи і засоби виокремлення таксономічних одиниць та проблем сталого розвитку декоративних городів, які допоможуть їх проектуванню та розміщенню на прибудинкових територіях.

Мета роботи – запропонувати класифікацію наявних видів та методи створення декоративних городів у сучасних урбаністичних ландшафтах, що дасть змогу підібрати оптимальний для конкретної прибудинкової території стиль городу та спосіб розміщення грядок.

Для досягнення зазначеної мети визначено такі основні завдання дослідження:

- проаналізувати історичний розвиток декоративних городів, що дасть змогу встановити їх специфіку організації в різні епохи;

- довести цінність декоративних городів, як джерела рослинницької продукції, що уможливить популяризацію городництва в урбанізованому середовищі;
- виокремити види декоративних городів, які допоможуть встановити їх переваги та недоліки;
- сформувати принципи виокремлення таксонів, що забезпечить розроблення класифікації декоративних городів;
- охарактеризувати можливі технології створення декоративного городу, що дасть змогу дотримуватися основного принципу ландшафтного дизайну.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасні дослідники встановили, що озеленення міст сприяє підвищенню рівня комфортності та поліпшенню якості їх середовища. Рослини та натуральні матеріали в ролі штучних основ для них є ефективним засобом для поліпшення екологічної ситуації та комфорту населення [24].

Автори у роботі [22] стверджують, що значного поширення останнім часом набули сади на штучних основах, зокрема – в Києві. Виокремлення їх типів, аналіз конструктивних рішень, рослинних композицій та матеріалів дало змогу створити методiku визначення комплексної просторово-типологічної характеристики таких елементів урболандшафту.

Інші дослідники вивчали роль садів на штучних основах в безпечному спрямуванні дощових вод [25], склад рослин та конструктивне наповнення таких об’єктів [31, 37]. Особливо варто відзначити дослідження [2] щодо можливості розроблення істівних ландшафтів та вирощування овочевих культур для харчових потреб у компактних міських умовах. Це зумовлює потребу дослідження міських продовольчих систем та дизайну, заснованих на теорії продовольчого урбанізму [8, 9, 10].

Отже, для сучасного ландшафтного дизайну характерне впровадження нових елементів озеленення території, зокрема – декоративних городів. Передбачено зростання їх кількості в населених пунктах, оскільки вони виконують як естетичну, так і продовольчу функцію. Проте, недостатньо вивченими залишаються питання порівняльного аналізу декоративних городів різних історичних періодів, класифікації та перспектив використання в ландшафтному дизайні.

Матеріали та методи дослідження. Дослідження проведено із використанням історично-порівняльного підходу, методу абстрагування на підставі опрацювання джерел інформації за означеним напрямом та описово-аналітичного методу дослідження з використанням статей, звітів та супутніх документів.

Результати дослідження та їх обговорення / Research results and their discussion

Аналіз стадій історичного розвитку декоративних городів. Писемні згадки про величні сади Єгипту, Ассиро-Вавилонії, Індії, Месопотамії, стародавніх Греції та Риму, у складі яких розміщувалися городи із різним функціональним призначенням, датовані III ст. до нашої ери. У стародавніх городах росли як декоративні, так і корисні рослини, що використовувалися у харчуванні, лікуванні, побуті та косметичі.

Пізніше з’явилися сади, у складі яких були городи з фруктовими, ягідними, лікарськими та ароматичними рослинами, які стали невід’ємною частиною садово-паркового мистецтва світу. Характерною ознакою декоративного городу, що створювався у садах Давнього Єгипту (рис. 1,а), було його обсадження по периметру

плодовими деревами, які захищали декоративні й харчові рослини від впливу сильних сухих пустельних вітрів і занесення піску та пилу. Городи були, переважно, прямокутної чи квадратної форми, мали відносно невеликі розміри та розділялися каналами, у середині яких

розміщувалось джерело води для їхнього поливу. Через обмеженість цінної родючої землі, значна частка території городу використовувалася для вирощування сільськогосподарських культур, а не тільки культур на естетичні потреби [19, 20, 27].

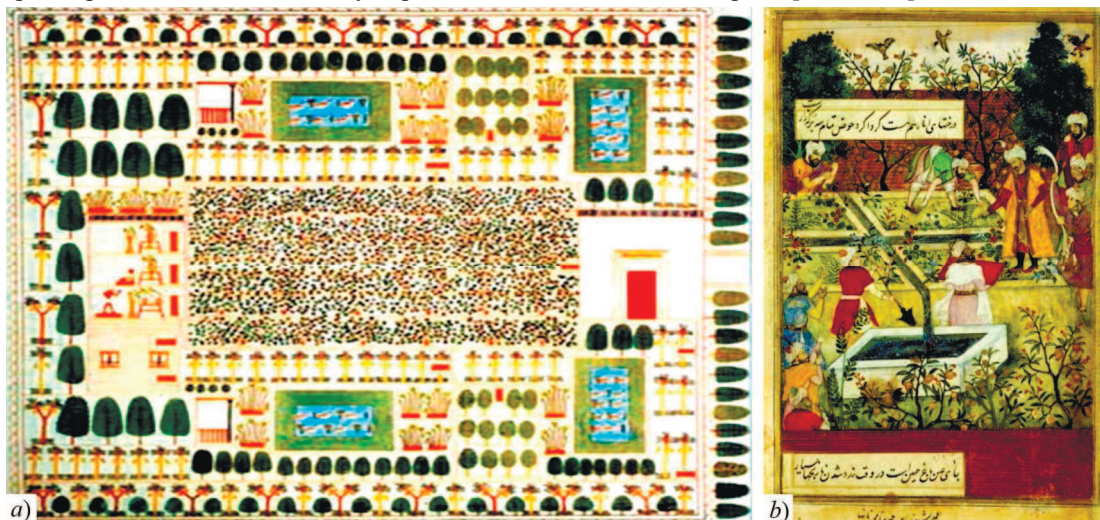

Рис. 1. Сади з городями давнього Єгипту (a) та Персії (b) / Gardens with vegetable gardens in ancient Egypt (a) and Persia (b) [5, 44]

Концепція садіння декоративних городів у перських садах (див. рис. 1, b) базувалася на використанні сільськогосподарських їстівних рослин, фруктових дерев і лікарських трав та формування у геометричному стилі [33]. Наприклад, у Месопотамії розвивалося як декоративне, так і корисне городництво. Зрошувані ділянки землі використовувались для закладання городів та вирощування плодівих садів [28]. Серед городніх культур відомі кілька сортів цибулі, часник, салат, буряк, ріпа, огірки, духмяні трави (кріп, аніс, кардамон, шафран, кмин, коріандр, гісоп, чабрець), цикорій, мак і різні лікарські рослини. Також тут культивували персик, інжир, абрикос, яблуню, грушу, айву, гранат, мигдаль, маслину, тугове дерево, виноград [19, 33].

У Стародавній Греції городи розташовувалися у садах, переважно утилітарного характеру, за одночасного зростання декоративних та сільськогосподарських рослин. Вони часто використовувалися для створення декоративних композицій у складі архітектурних ансамблів [20].

Потрібно зазначити, що у древньому Римі присадибна ділянка землі біля приватних вілл заможних містян

була розділена на три частини: декоративний сад, плодівий сад і город [12, 14]. Город мав чітке регулярне планування, висаджувалося багато різних овочів – перець, спаржа, капуста, морква, редька, часник та різноманітні пряні трави [6, 21, 27, 46].

Розвиток цивілізації, збільшення торгівлі та посилення зв'язків між різними народами і їх культурами безпосередньо вплинуло на розвиток городництва та садівництва. Подорожі стали важливою передумовою розквіту декоративних городів. Спостерігалася тенденція до запозичення різних стилів, методів та технік городництва, а також акліматизації нових видів рослин, що привозились з інших країн.

У Середньовіччі на тлі великої кількості міжусобних воєн декоративні городи ставали рідкістю. Вони були однією зі складових саду, що мали регулярне планування і невеликі розміри, використовувалися для вирощування лікарських рослин та плодово-ягідних культур (рис. 2, a, b) [3]. Тільки біля замків заможних феодалів створювалися більші за площею городи та сади, які слугували не тільки для вирощування їстівних рослин, а й для відпочинку вельмож (див. рис. 2, c).

Рис. 2. Монастирські городи у Середньовіччі / Monastic vegetable gardens in the Middle Ages: a) побут замку Рігерсбург (сучасна територія Австрії) / everyday life at Riegersburg Castle (present-day Austria) [11]; b) середньовічний англійський сад (Великобританія) / medieval English garden (Great Britain) [38]; c) – сад кохання / garden of love. Illustration from 'The Romance of the Rose' (France) [21]

Рис. 3. Взірцеві декоративні городи / Classic ornamental vegetable gardens: *a)* середньовічний сад у селі Базож-ан-Паред (Франція) / Jardin Médiéval de Bazoges en Parets (France) [28]; *b)* Порт-Рояль у ланах (Франція) / Port-Royal des Champs (France) [43]; *c)* Приорат Грейс (Англія) / Grace Priory (England) [38]

В епоху Середньовіччя збільшувалася кількість монастирських садів, де городам відводилася головна роль. Їхнє планування характеризувалося регулярністю, хрестоподібною мережею доріжок, яка розділяла його на сегменти, а на перехресті могли розміщувати фонтани, лілії чи троянди [17, 20, 21].

Основний взірць декоративного городу в світі – це город при середньовічному монастирі Jardin Médiéval de Bazoges en Parets (рис. 3,*a*). Декоративні городи при монастирях Port-Royal des Champs (Франція, XII ст.) (див. рис. 3,*b*), Grace Priory (Англія, XIV ст.) (див. рис. 3,*c*) були тісно пов'язані з традиціями монастирського городництва і садівництва, де монахи вирощували рослини для власних потреб.

В епоху Відродження декоративні городи набули особливого значення як елемент не тільки господарської діяльності, але й естетичного оформлення ландшафту. Вони стали невід'ємною частиною архітектурних ансамблів, зокрема – в аристократичних садибах, де важливу роль відігравала симетрія та гармонія. Один із найвизначніших у світі, декоративний город Потаже на території замку Вілландрі (див. рис. 4,*a*) відтворює атмосферу Ренесансу XVI ст. Він є винятково декоратив-

ним, оскільки кожен елемент організовано так, щоб створити естетичний ефект, оскільки збір врожаю може порушити композицію [17]. Комплекс Палаццо Пітті містить і знамениті сади Боболі – які поєднували елементи декоративного городництва та міського господарства, створюючи красиві ландшафтні композиції, ділянки для вирощування овочів і трав, алеї, фонтани та квітники (див. рис. 4,*b*) [29]. Хоча більшість садів Версаля були розроблені в епоху бароко, їх корені сягають Ренесансу. Тут поєднувалися не тільки декоративні рослини, але й городні ділянки, що слугували частиною величного королівського господарства. Функціональні декоративні городи у Віллі Ланте (див. рис. 4,*c*) були органічно інтегровані в загальний ландшафтний дизайн та несли утилітарну функцію [43]. Фонтенбло – це ще одне велике королівське місце, де декоративні городи поєднувалися з художніми елементами саду, створюючи гармонійну атмосферу для відпочинку вельмож і натхнення придворних поетів (див. рис. 4,*d*).

Описані декоративні городи показують, як в епоху Відродження естетичні принципи поєднувалися з практичними потребами людей, створюючи гармонійні та функціональні ландшафтні простори [32].

Рис. 4. Декоративні городи епохи Відродження / Ornamental vegetable gardens of the Renaissance: *a)* Потаже (Франція) / Potager (France); *b)* Палаццо Пітті (Італія) / Palazzo Pitti (Italy); *c)* Вілла Ланте (Італія) / Villa Lante (Italy); *d)* Фонтенбло (Франція) / Fontainebleau (France)

Реалізація в декоративних городах XX ст. програмних і естетичних тенденцій в озелененні – це цікава і важлива частина розвитку садово-паркового мистецтва.

Вони поєднували у собі елементи городництва та ландшафтного дизайну, даючи змогу створювати функціональні, але водночас декоративні простори. На цей час

почалася популяризація декоративних городів у країнах Європи, особливо в Англії та Франції. Це пов'язано із естетичними змінами в ландшафтному дизайні, що виникли під впливом англійського стилю ландшафту ар-деко [42]. Пізніше декоративні городи стають дедалі популярнішими серед містян, особливо, де є обмежений простір для традиційних городів.

Функціональне використання садів не обмежувалося тільки відпочинком та спогляданням, але як доводять автори [6, 20, 27, 45], мало й практичне значення. Характерною ознакою сучасних декоративних городів є набуття складніших форм та більша довговічність завдяки розвитку технологій та використанню нових матеріалів під час їх розроблення.

Отже, під час побудови городу в усі часи зважали на засадничий принцип – корисність як джерела рослинницької продукції, практичність та декоративність. Неодмінна умова під час проєктування сучасних поліпшень земельної ділянки – це дотримання сучасних пріоритетних принципів ландшафтного дизайну: мінімальні витрати, максимальне використання традиційного асортименту, природність, гармонія і новизна. Декоративний город повинен бути корисним як джерело овочової продукції та декоративним як елемент ландшафтного дизайну. Це можливо за спільного використання овочевих і квітково-декоративних культур.

Максимального декоративного ефекту город у стилі Потаже досягає в період дозрівання врожаю овочевих культур. Тому для продовження періоду декоративності зазвичай висаджують, у поєднанні із овочевими культурами, однорічні і багаторічні квітникові рослини, а також вічнозелені кущі. Городи у стилі Потаже заслуговують уваги під час проєктування не тільки приватних садів, а й громадських просторів. Вони сприяють захисту та відновленню урбоєкосистем, збільшенню біорізноманіття, розвитку рекреаційних можливостей, покращенню здоров'я населення, відновленню навичок роботи містян з городніми культурами.

Декоративний город доцільно розглядати як елемент ландшафтного дизайну, який охоплює різноманітні структури: короби, клумби, стелажі, стіни, які можуть поєднуватися із іншими елементами озеленення території. Його розроблення не обмежується тільки естетичним задоволенням, а й дає змогу отримати врожай овочевих культур. У сучасному ландшафтному дизайні декоративний город може розміщуватися на присадибних ділянках, дахах та терасах. Якщо він створюється на територіях приватної забудови, то повинен плануватися у місцях із сприятливими умовами для росту городніх культур.

Важливими перевагами є можливість створення декоративних городів на малих присадибних ділянках, навіть із неродючим ґрунтом. Правильне планування підвищує ефективність використання наявної території. Це дає змогу полегшити догляд за культурами (розпушу-

вання ґрунту, прополювання, можливість встановлення автоматичного поливу), а підвищена температура субстрату сприяє швидкому дозріванню городніх чи екзотичних культур.

Викладання доріжок з твердих матеріалів між грядками полегшує обслуговування городу за будь-якої погоди. Окрім цього, завдяки правильному розташуванню й плануванню є можливість забезпечити захист культур від заморозків. На підставі аналізу літературних джерел було запропоновано класифікацію декоративних городів з виокремленням видів, форми та способів розміщення грядок (рис. 5).

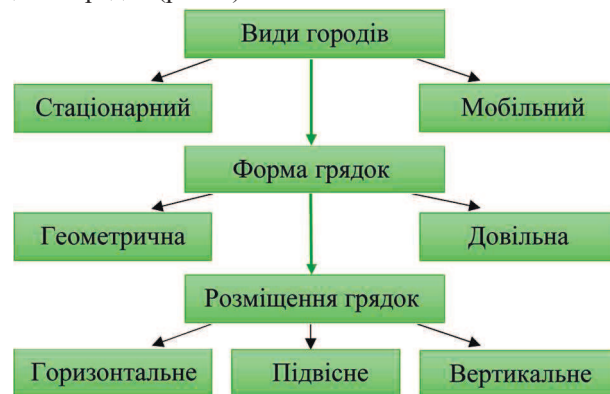

Рис. 5. Класифікація декоративних городів / Classification of ornamental vegetable gardens

Декоративний город може бути двох видів – стаціонарний або мобільний. Стаціонарний декоративний город створюється на конкретній території без можливості його переміщення на іншу територію. Потрібно попередньо запроектувати та узгодити план розміщення грядок, якого необхідно дотримуватися під час експлуатації. За потреби, чергуються тільки культури, що зростають на даних грядках. Він може бути як звичайним, коли елементи городу розміщуються на одному рівні, так і багаторівневим у формі терас (рис. 6).

Мобільний декоративний город можливо розміщувати на будь-якій поверхні, а його специфічною особливістю є можливість оперативного переміщення у довільне місце за допомогою спецтехніки чи вручну із збереженням цілісності конструкції та без пошкодження висаджених рослин (рис. 7).

Мобільний декоративний город може застосовуватися у тимчасовому озелененні площ, терас, балконів, подвір'їв, прибудинкових територій, виставкових приміщень або під час проведення різноманітних публічних заходів. Розміщення елементів такого городу може бути підвісним, або вертикальним багаторівневим. Цілісність конструкції контейнерного мобільного декоративного городу забезпечує швидкий монтаж-демонтаж і переміщення даного елемента декору у будь-який час без розбирання або втрати декоративності.

Рис. 6. Вигляд стаціонарного декоративного городу / View of a permanent ornamental vegetable garden: a,b) традиційний горизонтальний / traditional horizontal; c) багаторівневий декоративний город, терасами / multi-level ornamental vegetable garden, terraced

Рис. 7. Деякі варіанти мобільного декоративного городу (мобільні декоративні грядки) / Variants of a mobile ornamental vegetable garden (mobile ornamental beds)

Рис. 8. Варіанти розміщення елементів декоративних городів / Variants of placement of ornamental vegetable garden elements

Простий мобільний декоративний город охоплює поодинокі контейнери різних об'ємів, які розташовуються по території і не впливають на розташування сусідніх контейнерів. У разі складного декоративного городу контейнери розташовуються на певних конструкціях типу стелаж, пліт, сітка або на спеціально розроблених пристроях (рис. 8).

За формою створення декоративний город може бути геометричним і довільним. Геометричний стиль декоративного городу виражається у чітких геометричних лініях планування, таких як трикутник, чотирикутник, багатокутник, коло і їх поєднаннях з мережею доріжок. Довільний стиль декоративного городу характеризується плавними м'якими лініями та природністю без чітких геометричних форм.

Розміщення грядок декоративних городів може бути горизонтальним, підвісним та вертикальним. Створення декоративного городу у горизонтальній площині – традиційний спосіб, який застосовується впродовж багатьох десятиліть. У процесі розвитку та еволюції просторів озеленення території почали застосовувати вертикальне та підвісне розміщення грядок, що дає змогу раціональніше організовувати обмежений простір.

Підвісні городи (грядки) – це контейнери, які підвішені вертикально чи прикріплені до стель, або інших вертикальних конструкцій та поверхонь (рис. 9). Вони можуть бути використані для вирощування рослин у просторі, де недостатньо місця для розміщення традиційного городу, а також розроблення зеленої зони у місцях, де це здається неможливим.

Рис. 9. Підвісний декоративний город (грядки) / Raised (hanging) ornamental vegetable garden (beds)

Вертикальні декоративні городи найчастіше розташовуються на стінах, або стелажах різноманітних вертикальних конструкцій. Рослини можуть зростати у контейнерах, або у виїмках на стінах. Контейнери можуть бути виготовлені із різноманітних матеріалів, які надають змогу створити складніші конструкції та естетично привабливіший вигляд.

Використання природних матеріалів, таких як дерево, камінь, дає змогу імітувати натуральний і гармонійний ландшафт. З іншого боку, використання штучних матеріалів, таких як, метал, пластик або композитні матеріали, може збагатити сучасний дизайн різноманітними формами та кольорами. Окрім цього, комбінуван-

ня різних матеріалів може створювати унікальні ефекти та відчуття, враховуючи естетичні, практичні та екологічні фактори. Вибір матеріалів, як важливий аспект під час розроблення декоративного городу у ландшафтному дизайні, має проводитися особливо виважено.

Призначення декоративних городів, незалежно від їхньої конструкції, може бути як утилітарним, так і декоративним. Вміле поєднання цих двох особливостей дає змогу створювати ландшафтні ділянки, які не тільки виглядають привабливо, а й мають практичне значення для забезпечення потреб людини й охорони довкілля. Такі городи не тільки прикрашають простір, а й надають можливість отримувати свіжу овочеву продук-

цію та забезпечити додаткові екологічні переваги. Функціональне призначення декоративних городів може бути розширене з погляду їх екологічності, терапевтичності, інтерактивності та інших особливостей.

Обговорення результатів дослідження. Науковці рекомендують серед ущільненої міської забудови створювати зони екологічного комфорту з огляду на високий рівень урбанізації, наявність забруднення навколишнього середовища, зростання чисельності міського населення. Вони показують, як сучасні прийоми і конструкції дають змогу створювати зручні та ефективні системи зовнішнього озеленення будівель, зокрема – проєкт озеленення дахів у містах [36].

У дослідженні [13] автори рекомендують вирішувати проблеми втрати біорізноманіття, зміни клімату, сталого використання природних ресурсів і забруднення повітря в містах разом із охороною здоров'я на ідеях природоорієнтованих рішень. Їх ефективна інтеграція щодо зелених міських ділянок, особливо в масштабі громадських відкритих просторів, істотно сприятиме вирішенню масштабніших суспільних проблем на місцевому рівні, зокрема – ефективнішому використанню ресурсів. Зокрема, міське виробництво харчових продуктів стане доповненням дій, спрямованих на підвищення стійкості міст, забезпечення продовольчої безпеки та соціальну згуртованість.

Доведено, що збереження біорізноманіття в міському середовищі можливе шляхом розвитку зелених насаджень, які можуть виконувати корисні функції, зокрема – управління зливовими водами, міське охолодження та очищення повітря [16].

Науковці [15] виявили високий енергоефективний вплив від введення зелених дахів в експлуатацію, що полягає у покращенні управління стічними водами, регулюванні температури будівель, зменшенні впливу міських островів тепла та збільшенні території середовища існування міської дикої природи. Тому, з огляду на високий ступінь задоволення естетичних та економічних потреб, запропоновано закріпити на законодавчому рівні необхідність обов'язкового озеленення покрівель новобудов.

Сучасні системи озеленення території містять насадження на житлових територіях, що створюють сприятливіші умови для життя людей. У дослідженні [34] стверджують, що за вдалого розташування та якісного догляду у поєднанні з ефективною ландшафтною організацією території, зелені насадження впливають на екологічний стан населеної території, оскільки значною мірою зумовлюють формування мікроклімату і природне очищення повітря, води і ґрунтового покриву.

На думку дослідників [26], рослини для озеленення території потрібно підбирати так, щоб вони додавали унікальності цьому об'єкту, вказували кожну запропоновану зону, але зберігали цілісність загального задуму та композицію всього об'єкта.

Як доведено у дослідженні [4], сади у стилі "потаже" сприяють захисту та відновленню урбоєкосистем, розвитку біорізноманіття та рекреаційних можливостей, здоровому способу життя міського населення з набуттям знань і навичок.

Обговорення результатів дослідження показало, що зусилля науковців, головню, були спрямовані на розроблення систем зовнішнього озеленення будівель, яке сприяє захисту їх від зливових вод, розвитку біорізноманіття та поліпшенню комфорту населення. Потребують розвитку науково-практичні підходи до вирощування городніх чи екзотичних культур на прибудинкових ділянках, яке є естетично привабливим та економічно доцільним.

маніття та поліпшенню комфорту населення. Потребують розвитку науково-практичні підходи до вирощування городніх чи екзотичних культур на прибудинкових ділянках, яке є естетично привабливим та економічно доцільним.

Отже, внаслідок виконаної роботи можна сформулювати такі наукову новизну та практичну значущість результатів дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження – розроблено класифікаційну схему декоративних городів, яка передбачає виокремлення їх видів, форм та способів розміщення грядок за дотримання сучасних пріоритетних принципів ландшафтного дизайну.

Практична значущість результатів дослідження – можна застосувати під час вибору стилю та варіанта створення декоративного городу залежно від просторових характеристик потенційної території його місця розташування.

Висновки / Conclusions

Запропоновано класифікацію наявних видів та методів створення декоративних городів у сучасних урбаністичних ландшафтах, що дало змогу підібрати оптимальний для конкретної прибудинкової території стиль декоративного городу та спосіб розміщення грядок. За результатами проведеного дослідження можна зробити такі основні висновки.

1. З'ясовано, що у сучасних городах порівняно з даними десятилітньої давнини значно розширився набір видів сільськогосподарських і декоративних рослин.
2. Представлено класифікацію декоративних городів, яка допоможе правильно зорієнтувати ландшафтного дизайнера чи садівника під час проєктування подвір'я з городом та розроблення комфортних і естетично привабливих озелених місць, визначити потребу в необхідних матеріалах та обрати методику його розроблення, розташування та призначення.
3. Проведено аналіз розміщення сучасних декоративних городів різних конструкцій на балконах, терасах, покрівлях сучасних будинків. Відзначено, що різноманіття використовуваних матеріалів дає змогу поліпшувати якість конструкцій створювати велику низку різновидів, ускладнювати структуру та форму городів, а також розширює можливості використання їх у різних стилях сучасної архітектури.
4. Встановлено, що застосування сучасних матеріалів для мульчування істотно полегшує обробіток ґрунту чи субстрату, яким заповнюють місткості, а можливість запровадження автоматичного поливу, освітлення та підживлення рослин спрощує догляд, поліпшує умови функціонування та продуктивність культури.

References

1. Azadi, H., Van Acker, V., Zarafshani, K., & Witlox, F. (2012). Food systems: New-Ruralism versus New-Urbanism. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 92(11), 2224–2226. <https://doi.org/10.1002/jsfa.5694>
2. Barale, K. (2009). Growing food: An inquiry-based science and nutrition program. *Journal of Nutrition Education and Behavior*, 1(41), 74–75. <https://doi.org/10.1016/j.jneb.2007.12.008>
3. Beck, T. B., Quigley, M. F., & Martin, J. F. (2001). Emergy evaluation of food production in urban residential landscapes. *Urban Ecosystems*, 5(3), 187–207. <https://doi.org/10.1023/A:1024093920660>
4. Berliner, J., Kasthuri Thilagam, V., Manimaran, B., Nanjundan, J., Balaji Rajkumar, M., & Dinesh, V. P. (2022). Gardens for Biodiversity Conservation. *Trends in Agriculture Science*, 1(3), 67–71. URL: <https://www.trendsagriculturescience.com/current-issue>

5. Biasillo, R., & de Majo, C. (Eds.) (2020). Storytelling and Environmental History: Experiences from Germany and Italy. *RCC Perspectives: Transformations in Environment and Society*, 2, article ID 122. <https://doi.org/10.5282/rcc/9116>
6. Campbell, G. (2019). The ancient and medieval garden. In: *Garden History: A Very Short Introduction, Very Short Introductions*. Oxford University Press, eBooks. <https://doi.org/10.1093/acrade/9780199689873.003.0001>
7. Çelik, F. (2017). The importance of edible landscape in the cities. *Turkish Journal of Agriculture – Food Science and Technology*, 5(2), 118–124. <https://doi.org/10.24925/turjaf.v5i2.118-124.957>
8. Coban, A., & Demiroglu, D. (2020). Evaluation of edible landscape applications in urban open-green areas in the Kilis City. *Journal of Environmental Protection and Ecology*, 21(4), 1288–1297. URL: <https://www.cabidigitallibrary.org/doi/full/z10.5555/20230204346>
9. Corrigan, M. P. (2011). Growing what you eat: Developing community gardens in Baltimore, Maryland. *Applied Geography*, 31(4), 1232–1241. <https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2011.01.017>
10. Creasy, R. (2010). Edible landscaping, San Francisco. Sierra Club Books, 384 p. URL: <https://archive.org/details/ediblelandscapin0000crea>
11. De Crescenzi, P. Ca. (1470). Livre des prouffis champestres et ruraux, fol. 157 p. The Morgan Library & Museum, New York. URL: <https://ica.themorgan.org/manuscript/page/7/112400>
12. De Simone, G. F. (2016). The agricultural economy of Pompeii: Surplus and dependence. In: Flohr, M., Wilson, A. (Eds.). *The Economy of Pompeii*. Oxford University Press, eBooks: 23–51. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198786573.003.0002>
13. Dudiak, N., Barulina, I., & Barulin, D. (2024). Integration of nature-based solutions into urban ecosystems under rapid urbanization and climate change. *Journal of Innovations and Sustainability*, 8(1), article ID 10. <https://doi.org/10.51599/is.2024.08.01.10>
14. Flohr, M., & Wilson, A. (Eds.) 2017. *The Economy of Pompeii*. Oxford: Oxford University Press, 433 p. <https://doi.org/10.1017/S0075435818000096>
15. Gnatiuk, L., & Nesteruk, I. (2021). Green roofs in modern urban development. *Theory and Practice of Design*, 23, 126–133. <https://doi.org/10.18372/2415-8151.23.16278>
16. Gómez-Baggethun, E., & Barton, D. N. (2013). Classifying and valuing ecosystem services for urban planning. *Ecological Economics*, 86, 235–245. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2012.08.019>
17. Gourbin, P. (2005). Une utopie du vingtième siècle : le château de Villandry et La Demeure historique (1923–1937). *Histoire de l'art*, 56(1), 89–100. <https://doi.org/10.3406/hista.2005.3093>
18. Hajzeri, A., & Kwadwo, V. O. (2019). Investigating integration of edible plants in urban open spaces: Evaluation of policy challenges and successes of implementation. *Land Use Policy*, 84, 43–48. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2019.02.029>
19. Hamaliia, K. (2016). The planning solutions of Gardens of Semiramis in the context of landscape design. *The Ethnology notebooks*, 5, 1244–1250. [In Ukrainian]. <https://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001013561>
20. Kadurina, A. O. (2021). History of landscape gardening and landscape architecture: methodological instructions for 1st year students majoring in 206 Gardening. Publisher: S. L. Nazarchuk, 28 p. [In Ukrainian]. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e1150f5c-22d7-459a-95e4-84f318f0f9e1/content>
21. Kluckert, E., & Toman, R. (2000). Grandes jardines de Europa: desde la antigüedad hasta nuestros días. Konemann, 496 p. URL: https://granatensis.ugr.es/permalink/34CBUA_UGR/1egp27c/alma991006472089704990
22. Kolesnichenko, O. V., & Yatsenko, Ya. V. (2025). Experience, problems and prospects for development of artificial-base gardens in the urban environment of Kyiv. *Scientific Bulletin of UNFU*, 35(3), 25–32. <https://doi.org/10.36930/40350303>
23. Koziuba, V. K. (2010). The study of the old Russian manor of Southern Russia: brief results and new tasks. Archaeology and ancient history of Ukraine, 1, 124–129. [In Ukrainian]. URL: <https://nasplib.isoftware.kiev.ua/handle/123456789/83350>
24. Kryvomaz, T. I., & Savchenko, A. M. (2021). The adaptation of city development sectors to climate change. Kyiv National University of Construction and Architecture, 2(38), 64–78. <https://doi.org/10.32347/2411-4049.2021.2.64-78>
25. Ladyhina, I. V., & Rudenko, A. O. (2023). Artificial islands as system-forming elements of urban structure. *Modern Problems of Architecture and Urban Planning*, 65, 129–141. <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2023.65.129-141>
26. Leontiak, G. P., Osipov, M. Yu., Maslovata, S. A., & Mauboroda, Yu. V. (2020). Landscaping and improvement project for a garden plot in the city of Uman. *Scientific Bulletin of UNFU*, 30(2), 14–18. <https://doi.org/10.36930/40300202>
27. Macaulay, E. R. (2023). Roman Gardens and Landscape Architecture. In: Oxford Bibliographies in Architecture, Planning, and Preservation. Oxford University Press, 560 p. <https://doi.org/10.1093/obo/9780190922467-0081>
28. Majdecki, L. (2022). Historia ogrodów: Od starożytności do baroku. T. 1. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 488 p. [In Polish]. URL: https://katalog-bg.urk.edu.pl/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=22206&shelfbrowse_itemnumber=94165#holdings
29. Matracchi, P. (2024). Palazzo Pitti fra Sette e Ottocento / Pitti Palace between the 18th and 19th centuries: I rondò e la piazza in oltre un secolo di progetti e cantieri. The rondò and the square in over a century of projects and building sites. Firenze University Press, 360 p. <https://doi.org/10.36253/979-12-215-0527-6>
30. Momtaz, T., Ghosh, S., Cilliers, J. (2023). Rooftop food gardens of Dhaka City in Bangladesh. In: Elsevier eBooks, 753–765. <https://doi.org/10.1016/b978-0-323-90386-8.00076-0>
31. Mysak, I. (2024). Integrating green roofs into urban environments: Present challenges and perspectives. *European Science*, 2(sge31-02), 160–168. <https://doi.org/10.30890/2709-2313.2024-31-00-006>
32. Narkin, E. (2021). Architectural Network as Dynastic Strategy in Fontainebleaus Galerie des Cerfs. *Renaissance Quarterly*, 74(2), 454–497. <https://doi.org/10.1017/rqx.2021.3>
33. Norouzianpour, H., Motaghi Pish, S., & Motaharirad, M. (2012). Persian Gardens Are Sustainable Gardens: Scrutinize the Sustainability Features in Persian Gardens. In: *Archi-Cultural Translations through the Silk Road: 2nd International Conference*, Mukogawa Womens University, Nishinomiya, Japan. n.p. URL: https://www.mukogawa-u.ac.jp/~iasu2012/pdf/iasu2012_Proceedings_507.pdf
34. Osipov, M. Yu., Velicho, Yu. A., Maslovata, S. A., & Kulbitskiy, V. L. (2019). Development project of Shakhtarskiy boulevard in Vugledar city of Donetsk region. *Scientific Bulletin of UNFU*, 29(6), 49–53. <https://doi.org/10.15421/40290610>
35. Özyavuz, M. (Ed.) 2020. Theory and practice in sustainable planning and design. Planning, Design, Applications. Berlin, Germany: Peter Lang Verlag: 505–523. <https://doi.org/10.3726/b17335>
36. Patseva, I., Alpatova, O., Rybak, O., Tsyganenko-Dziubenko, I., & Medvid, O. (2022). Rooftop gardening as an adaption measure of the climate changes a case study of Zhytomyr. *Problems of Chemistry and Sustainable Development*, 3, 67–74. <https://doi.org/10.32782/pcsd-2022-3-9>
37. Poznyakova, S. I., & Los, S. A. (2024). Decorative dendrology. Gymnosperms: Textbook. Kharkiv: Fakt. URL: <https://www.alexandriapark.com.ua/wp-content/uploads/2021/01/Priority-Directions-ofGymnosperm-Research-in-Modern-Conditions.-Collection-Conference.pdf>
38. Quest-Ritson, C. (2001). The English Garden: A Social History. London: Penguin Books, 280 p. URL: <https://archive.org/details/englishgardensoc0000ques>
39. Rajani, D., Suresh Kumar, K., Prashanth, R. (2023). Edible Landscaping. In: Shinde, Y. A. (Ed.). *Futuristic Trends in Agriculture and Allied Sciences*, 316–323. URL: <https://www.reportlinker.com/report-summary/Agricultural-Technology/151004/European-Agricultural-Technology-Industry.html?autogen=0>
40. Russo, A., Cirella, G. T. (2019). Edible urbanism 5.0. *Palgrave Communications*, 5(1), 163 p. <https://doi.org/10.1057/s41599-019-0377-8>

41. Solder, A. G., Awwaad, R. Y. (2015). Sustainable urbanism: Towards edible campuses in Qatar and the Gulf region. Proceedings of the 8th Conference of the International Forum on Urbanism (IFoU), (pp. 123–131). Basel, Switzerland: MDPI. <https://doi.org/10.3390/ifou-A011>
42. Texier, S. (2023). Art déco. URL: <https://u-picardie.hal.science/hal-04455844/>
43. The Garden History Blog. (2019). The perfect monastic garden? URL: <https://thegardenhistory.blog/2019/08/31/the-perfect-monastic-garden/>
44. Viola, P., Olivadese, M., Minelli, A. (2025). Turfgrass Through Time: historical uses, cultural values, and sustainability transitions. *Agronomy*, 15(5), article ID 1095. <https://doi.org/10.3390/agronomy15051095>
45. Wilhelmi, C. (2013). Edible Gardening in the Renaissance. Getty. The Iris, Getty Blogs. URL: <https://blogs.getty.edu/iris/edible-gardening-in-the-renaissance/>
46. Zhimov, A. D. (1977). The art of park construction. Lviv: Vyscha Shkola, 208 p. [In Ukrainian]. URL: <https://ilodatud.wordpress.com/2015/04/09/029eaae8345701cfc049/>

K. V. Myronchuk, T. V. Hutsul, I. S. Smaga

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, Ukraine

HISTORICAL ASPECTS OF DEVELOPMENT AND MODERN APPROACHES TO THE DESIGN OF ORNAMENTAL VEGETABLE GARDENS

The concept of a decorative vegetable garden as an element of landscaping and part of the urban landscape is considered. The main historical stages of the evolution of an ornamental vegetable garden and the prospects for their modern design are clarified. A transformation of the perception of ornamental vegetable gardens by society has been established – from the element of owner status to the element of landscaping. The structure of harmonious compositions, the location, and the intended purpose of ornamental vegetable gardens in different historical periods are described. The wide variety of ornamental vegetable gardens allows them to be actively used in urban landscaping, public spaces, and private households. The creation of such objects involves combining natural, environmentally friendly materials with modern approaches, methods, and technologies. A classification of ornamental vegetable garden types is proposed, based on the criteria of type, shape, arrangement of beds, and materials used for their creation. The proposed classification allows choosing options of different aspects of the use and purpose of ornamental vegetation gardens, as well as their combination. The skillful combination of utilitarian and decorative directions of use of ornamental gardens allows to create landscape areas, which, in addition to an attractive appearance, are able to meet human needs for fresh vegetable products and environmental protection. The possibility of expanding the functional purpose of ornamental vegetable garden from the point of view of their environmental friendliness, therapeutic properties, interactivity and other aspects is shown. The main advantages of creating ornamental vegetable gardens are substantiated: increased efficiency in urban space utilisation, possibility of planting on plots with infertile soil, easier plant care in artificial structures, and potential for automating the regulation of substrate temperature, soil moisture, lighting, and soil fertilisation. The rational arrangement and planning of ornamental vegetable garden elements facilitates maintenance under unfavourable weather conditions and protects plants from frost.

Keywords: types and styles of ornamental gardens; ornamental beds; landscape architecture; landscaping; functions of ornamental gardens; garden crops.